

Жорж Нурижан

Латински сентенции и
мъдри мисли

Вместо предговор

Из съкровищниците на античността се крият толкова много неоценени познания, истинска мъдрост и образна красота, които остават да блесят като благороден камък пред дверите на вековете.

В тия мисли човечеството съзира себе си, обгорено от житейски изпитания, възвисявайки се към редките добродетели и увекочени истини.

Всяко приобщаване с тия бисери на човешкия дух ни кара да чувствуваме обаянието и култа към великите истини, вечните съпътници на човека в неговия житейски друм. Във всяка една мисъл може да се намери зародиша на нещо възвишено и значимо, действително облъхано от творчески жар, а най-вече в нея е внедрена самобитното вглеждане на действителността, отзивчиво към човешките изпитания и минало през горнилото на житейския опит.

Който иска да осмисли и облагороди живота си, нека проникне в потаеното величие на тия приблизително хиляда бисери на мисълта, за да почувствува своя истински духовен облик.

Жорж Нурижан

А

a cuspide corona (а куспиде корона) – корона от копието, т. е. слава от военни подвизи.

a posteriori (а постериори) – по опит, според последствията. Употребява се за разсъжденията, които изхождат от последствията и отиват към причините.

a priori (а приори) – предварително, от по-напред, от по-раншно.

a verbis ad verbe (а вербис ад вербера) – от думи на удари.

ab absurdo (аб абсурдо) – според безсмислието (метод за показване на математическите науки).

ab alio axspectes, alteri quod feceris (аб алио експектес алтери квод фецерис) – трябва да очакваш от другия това, което му направиш.

ab antiqo (аб антикво) – от древно време, от паметта на века.

ab hoc et ab hac (аб хок ет аб хак) – от тук и от там, т. е. без ред, както дойде.

ab imo pectore (аб имо пекторе) – от дълбочината на сърдцето си или искрено, чистосърдечно.

ab initio (аб иницио) – от начало.

ab intestat (аб интестат) – без завещание.

ab irato (аб ирато) – от разгневеност, в момент на гнев (напр.: взимат решение аб ирато).

ab origine (аб оригине) – от началото (напр.: започвам аб оригине).
ab ovo (аб ово) – от яйцето, т. е. от самото начало. *ab ovo usque ad mala* (аб ово ускве ад мала) – от яйцето дори до ябълките, сиреч от начало до край. *ab sit omen* (аб сит омен) – далеч от мен зла умисъл. *ab urbe condita* (аб урбе кондита) – от основаването на града (Рим). Леточислението на римляните започнало от основаването на гр. Рим, т. е. от 753 г. пр. Хр.

absque argento amnia vana (абскве аргенто омниа вана) – без пари всичко е напразно.

abundat dulcibus vitiis (абундат дулцибус вициис) – той изобилствува с приятни пороци.

abusus non tollit usum (абузус нон толит узум) – възможното злоупотребиение не може да бъде повод против надлежното употребиение, т. е. ако с нещо може да се злоупотребява, това не значи, че същото нещо не трябва да се употребиава.

abussus abyssum invocat (абисус абисум инвокат) – бездната бездна зове. Фигуративен израз из един от Давидовите псалми, за да се изтъкне, че едно бедствие, една грешка повлича друга.

accusare nemo se debet nisi coram Deo (акузаре немо се дебет низи корам део) – никой не е длъжен да обвинява себе си, освен пред Бога.

acti labores jucundi (акти лаборес юкунди) – завършените работи са приятни.

acta est fabula (акта ест фабула) – пиесата е изиграна. С тези думи, в древния театър, се съобщавало за свършването на представлението. Тия думи произнесъл на смъртното си легло император Август.

ad aperturam libri (ад апертурам либри) – при случайно отваряне на книгата: малцина могат да превеждат древните автори ад апертурам либри.

ad augusta per angusta (ад аугуста пер ангуستا) – към великите неща се отива по тесни пътища.

ad calendas graecas (ад календас грекас) – на гръцките календи, т. е. никога (защото гърците нямали календи). Куково лято.

ad duo festinans neutrum bene peregeris (ад дуо фестинанс неутрум бене перегерис) – който бърза да свърши наведнаж две работи, не сполучва ни в една.

ad extremum (ад екстремум) – до крайност.

ad gloriam (ад глориам) – за слава.

ad gustum (ад густум) – по вкуса си.

ad hoc (ад хок) – затова, нарочно за това, специално.

ad hominem (ад хоминем) – до човека, т. е. до неговите интереси и страсти.

ad honores (ад хонорес) – за почитта, т. е. безплатно.

ad huc sub iudice lis est (ад хук суб юдице лис ест) – делото е още в ръцете на съдията, т. е. въпросът не е още решен.

ad impossibilia nemo tenetur (ад импосибилиа немо тенетур) – никой не е длъжен да върши неща невъзможни.

ad infinitum (ад инфинитум) – до безкрайност, до безконечност.

ad interim (ад интерим) – временно.

ad libitum (ад либитум) – по избор, произволно, както е угодно.

ad litteram (ад летерам) – буквално, дословно, дума по дума.

ad maiorem dei gloriam (ад майорем де глориам) – за по голямо прославяне на Бога. Девиз на монасите от йезуитския орден – чиито издания често пъти носят началните букви Д. М. Д. О.

ad perpetuam rei memoriam (ад перпетуам реи мемориам) – за

увековечаване спомена за нещо (поставя се понякога върху възпоменателни паметници, медали и пр.)

ad poenitendum properat, cito qui iudicat (ад пеницендум преперат цито кви юдикат) – скоро се разкайва този, който бързо съди.

ad normam (ад нормам) – според нормата, по правилото.

ad rem (ад рем) – на предмета, т. е. точно и ясно (напр.: отговарям ад рем).

ad valorem (ад валорем) – според стойността.

ad vitam aeternam (ад витам етернам) – за вечен живот, т. е. за винаги.

ad usum (ад узум) – според употреблението, според случая.

adulatio vitiorum altrix (адулацио вициорум алтрикс) – ласкателството е кърмачка на пороците.

adversa magnos probant (адверса магнос пробант) – несгодите изпитват силния.

aequo animo (еквуо анимо) – без вълнение, равнодушно, със спокоен дух.

aequam memento rebus in arduis servare mentem (еквам мemento ребус ин ардуис серваре метем) – помни, че трябва да пазиш равновесие в нещастieto.

aeternum vale (етернум вале) – вечно сбогом; прощавай, сбогом.

aeguat omnes cinis impares nascimur pares morimur (екват омнес цинис импарес насцимур парес моримур) – пепелта изравнява всички ни; неравни се раждаме, равни умираме.

age quod agis (аге квод агис) – прави, каквото правиш, т. е. внимавай какво вършиш.

alea jacta est (алеа якта ест) – жребият е хвърлен. Тези думи казал Юлий Цезар, когато преминал с войските си р. Рубикон, при все че римските закони запрещавали на римските пълководци да минават тази река с войските си, на път за Рим.

alia tentanda via est (алиа тентанда виа ест) – трябва да се опита друг способ.

aliena oprimum frui insania (алиена опцимум фруи инсания) – добре е да се ползува човека от лудостта на другите.

aliena vitia reprehendi quisque mavult, quam sua (алиена вициа репрехенди квискуе мавулт, quam sua) – всякой предпочита да се бичуват чуждите пороци, а не собствените му.

alienum nobis nostrum plus aliis placet (алиенум нобис нострум плус алиис плацет) – чуждото нам, нашето пък на другите повече харесва.

aliter de aliis ac de nobis iudicamus (алитер де алиис ак де нобис юдикамус) – различно съдиме за другите и за себе си.

alteri vivas oportet si vis tibi vivere (алтери вивас опортет си вие тибививере) – трябва да живееш за другите, ако искаш да живееш за себе си.

alta candunt odiis, parva extolluntur amore (алта кадунт одиис парва ексюлунтур аморе) – великото се руши от омразата, нищожното се издига от любовта.

alter ego (алтер его) – другото аз; много близък приятел; като същи заместник на едного, ако и друголичен.

alterumr alterius auxilio eget (алтерум алтериус ауксилио егет) – единия има нужда от помощта на другия.

amare et sapere vix deo conceditur (амаре ет сапере викс део конcedesитур) – да люби и да е мъдър едва ли е дадено и на един Бог.

amare iuveni fructis est, crimen seni (амаре ювени фруктис ест кримен сени) – за юношата любовта е наслада, за стареца – престъпление.

amicus humeni generic (амикус хумани генерис) – приятел на човешкия род, т. е. ничий приятел.

agnosco veteris vestigial flammae (агноско ветерис весигия фиаме) – в един стих на Виргилий – човек винаги си спомня за първата любов.

amici vitia si feras, facis tua (амици вициа си ферас фацис туа) – ако търпиш пороците на приятеля си, правиш ги свои.

amicos res secundae parant, adversae probant (амикос рес секунде парант адверсе пробант) – човек печели приятели в щастие, а ги изпитва в злополука.

amicus animae dimidium (амикус аниме димидиум) – приятелят е половината ни душа.

amicus certus in re incerta cernitur (амикус цертус ин ре инцерна цернитур) – в нещастие се познава верния приятел.

amicus Plato, sed magis amica veritas (амикус Плато сед магис амика веритас) – приятел (ми е) Платон, но повече ми е приятел истината.

amor misceri cum timore non potest (амор мисцери кум тиморе нон потест) – любовта не може да се смесва със страха.

amor vincit omnia (амор винцит омния) – любовта всичко надвива.

annosus stultus non diu, diu fuit (анозус стултус нон диу, диу фуит) – глупавият старец не е дълго живял, а дълго е съществувал.

ante mare undae (анте маре унде) – преди морето водите, т. е. причината предшества следствието.

anguis in herba (ангуис ин херба) – змия в тревата (т. е. не се доверявай и на най-привлекателната вънкашност).

an divea, omnes quaerimus, nemo an bonus (ан диве омнес кверимус немо ан бонус) – всички питаме – дали е богат, никой – дали е добър.

annuzio vobis gaudium magnum (анунцио вобис гаудиум магнум) – известявам ви най-голяма (радостна) вест.

Apage, Satana! (Апаге, Сатана) – махни се, Сатана! (Еванг.).

aquila non capit muscas (аквила нон капит мускас) – орелът не хваща мухи. Който не се занимава с дреболии.

argumentum ad hominem (аргументум ад хоминем) – доказателство (приложено) върху човек, т. е. с бой вместо с убеждение.

ars longa, vita brevis (арс лонга вита бревис) – изкуството (е) дълго, животът кратък.

asinus ad lyram (азинус ад лирам) – осел на лирата, т. е. за човек, който върши нещо несръчно, глупаво.

asinus asinum fricat (азинус азинум фрикат) – магаре-магаре тамари (взаимни оправдания).

aspicere oportet, quicquid nolis perdere (аспицере опортет квиквид нолие пердере) – трябва да пазиш това, което не искаш да изгубиш.

audaces fortuna juvat (аудацес фортуна юват) – щастието се усмихва на смелите, казал Плиний, когато е отивал на Везувий – изригващ и видял лодкарят обхванат от панически страх.

audax et cautus (аудак ет каутус) – смел и осторожен.

audi alteram partem (ауди алтерам партем) – вслушай се в двете страни, преди да дадеш заключението си.

audi, vide, tace, si vis manere in pace (ауди, виде, таце си вис манере ин паце) – слушай, гледай и мълчи, ако искаш да живееш в мир.

aura sacra fames (аура сакра фамес) – проклетата жажда (алчност) за злато.

ares mediocritas (ауреа медиокритас) – златна средина (за умереност).

ares habent et non audiunt (аурес хабент ет нон аудиунт) – имаш уши и не чуват.

aut Ceasar, aut nihil (аут Цезар аут нихил) – или Цезар, или нищо. Девиз приписван на Цезар Борджия и който може да служи на всички славолюбиви люде.

aut vincere, aut mori (аут винцере аут мори) – или да победиш, или да умреш.

avarus ipse miseriae causa est suae (аварус ипсе мизерие кауза ест суе) – скъперникът сам е виновен за своето нещастие.

avarus nec sibi carus (аварус нек сиби карус) – скъперникът и на

себе си не е мил.

ave, Ceaser, morituri te salutant (аве, Цезар, моритури те салутант) – здравей, Цезаре, отиващите да умрат те приветствуват! (Думи произнасяни от гладиаторите, когато минавали пред императорската трибуна, преди сражението в цирка).

В

basis virtutum constantia (базис виртудум констанция) – постоянството е основата на добродетелите.

beati monoculi in tera caecorum (беаги моноколи ин тера цекорум) – блажени ония, които имат едно око на земята на слепците.

beati pauperes spiriti (беати пауперес спирити) – блажен ниши духом (Еванг. Мат. V. 3.)

beati possidentes (беати посидентес) – блажени (са) притежаващи (те); честити ония, които имат. Честити богатите! (израз въведен от Бисмарк: когато искаш да спечелиш нещо, или да завоюваш земя – заеми я по-напред, да се видят противниците пред свършения факт).

beatum vitam in animi securitate ponimus (беатум витам ин аними секуритате понимус) – щастливият живот виждаме в душевното спокойствие.

beatus non qui habet, quae cupit, sed qui non cupit, quae non habet (беатус нон кви хабет, кве купит сед кви нон купит кве нон хабет) – честит е не онзи, който има това, що желае, а онзи, който не желае това – което няма.

bella matribus detensita (бела матрибус детензита) – войните са омразни на майките (израз на Хораций, Оди, I. 124. 29).

bellua multorum capitum (белуа мулторум капитум) – така Хораций нарича народа: звяр с много глави.

bellum omnium contra omnis (белум омниум контра омнис) – война на всички против всички.

bene facit, qui ex aliorum erroribus sibi exemplum sumat (бене фацит кви екс алиорум ерорибус сибиди екземплум сумат) – добре прави онзи, който взима поука от грешките на другите.

bene vixit is, qui potuit, quum voluit, mori (бене вискит ис кви потуит квуум волуит мори) – добре е живял тоя, който е можал да умре, когато е поискал това.

bipede implume (бипеде имплуме) – човекът.

bis dat qui cito dat (бис дат кви цито дат) – двойно дава, който навреме дава.

bis vincit, qui se vincit in victoria (бис винцит кви се винцит ин виктория) – дважд побеждава, който победи себе си в победа.

bona fide (бона фиде) – с пълно доверие, чистосърдечно.

bona opinio hominum tutior pecunia est (бона опинио хоминум туциор пекуниа ест) – доброто мнение на хората е по сигурно от парите.

boni nullo emolumento impelentur in fraudem improbi saepe parvo (бони нуло емолументо импелентур ин фраудем импроби саепе парво) – сентенция на Цезар: добрите люде, колкото и да ги възнаграждаваш не могат да направят зло, лошият човек за най-малко може да го извърши.

boni pastoris est tondere pecus, non deglubere (бони пасторис ест тондере пекус нон деглубере) – добрият овчар стриже овцете, но не ги дере.

bono iustitiae proxima est severitas (боно юстицие проксима ест северитас) – за добрия строгостта е най-близо до справедливостта.

bonum vinum laetificat cor hominis (бонум винум летификат кор хоминис) – доброто вино весели сърцето на човека.

С

ceaca invidia est, nec quidquam, aliud scit, quam detrectare virtutes (цека инзидиа ест нек квидквам алиуд сцит квам детректаре виртутес) – завистта е сляпа и не знае нищо друго, освен да унижава добродетелите.

canes timidi vehementius (канес тимиди вехеменциус) – страхливите кучета лаят най-високо.

carere patria intolerabile est (карере патриа интолерабиле ест) – непоносимо е да се лишиш от отечеството си.

carmina non dant panem (кармина нон дант панем) – поезията не храни.

carpe diem (карпе дием) – използвай деня. Думи на Хораций, който препоръчва да се използва всеки ден от живота, понеже последният е кратък.

castigat ridendo mores (кастигат ридендо морес) – поправя нравите чрез смеха. Девиз на комедията.

casus belli (казус бели) – случай за война, т. е. повод за война. Употребява се, когато се говори за дела, които могат да предизвикат неприятелски действия между два народа.

casus foederis (казус федерис) – случай на съюз, т. е. повод да се приложи съюзен договор.

cautio iudicatum solvi (кауцио юридикатум солви) – гаранция, поръчителство, че ще се заплати присъденото (съдебни разноски и др.).

cave illum simper, qui tibi imposuit semel (каве илум сампер кви тибимпозуит семел) – пази се винаги от тоя, който веднаж те е излъгал.

caveant consules! (кавеат консулес) – нека внимават консулите! Чрез тези думи римският сенат, в критически моменти, подканвал консулите да посочват диктатор; сега прен. отговорните върховни власти да пазят, да внимават за държавата.

cedant arma togae (цедант арма тоге) – нека оръжията да отстъпят пред тогата, т. е. да отстъпи военната власт пред гражданската.

certa amittimus, dum in certa petimus (црта амицимум дум ин црта пецимумс) – често губиме сигурното, докато търсиме несигурното.

certum est, quia impossibile est (цертум ест, кви импосибиле ест) – сигурно (положително е, защото е невъзможно) невъзможно се разбира със средствата, които разполага човекът. Девиз на християнската религия.

circulus vitiosus (циркулус вициозус) – омагьосан кръг; умозаключение, при което се представя като доказателство именно онова, което трябва да се докаже.

clara pacta, boni amici (клара пакта бони амици) – ясни условия – добри приятели.

cogito, ergo sum (когито, ерго сум) – мисля, следователно съществувам – мисъл на големия френски философ Декарт.

compos sui (компос суи) – господар на себе си.

communio est mater rixarum (комунио ест матер риксарум) – общото е майката на раздорите.

conatus sese conservandi primum et unicum virtutis est fundamentum (конатус сесе консерванди примум ет уникам виртутис ест фундаментум) – стремежът към самохранението е първата и единствена основа на добродетелта (Спиноза).

concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur (конкордия парве рес крескунт, дискордия максиме дилабунтур) – със съгласие малките работи стават големи, а без съгласие големите работи стават малки.

condictio indebiti (кондикцио индебити) – съискване искане на недължимо.

conditio sine qua non (кондицио сине ква нон) – условие, без което не може, т. е. необходимо, неизбежно условие.

confessio conscientiae vox est (конфесиио консициенцие вокс ест) – признанието е глас на съвестта.

consilio melius vincas, quam iracundia (консилис мелиус винкас квам иракундиа) – с разум се побеждава по-лесно, отколкото с гнев.

consuetudinis magna vis est (консуетудинис магна вис ест) – голяма е силата на навика (Цицерон).

consuetudo est altera natura (консуетудо ест алтера натура) – навикът е втора природа.

consultor homini tempus utilissimus (консултор хомини темпус утилисисум) – времето е най-полезният съветник за човека.

contentus abundant (контентус абундат) – довольният има всичко в изобилие.

contra factum non dadur argumentum (контра фактум нон дадур аргументум) – не съществува аргументация срещу даден факт.

contra impudentem stulta est nimia ingenuitas (контра импуденцем стулта ест нимиа ингенуитас) – прекаленото благородство спрямо безочливия е глупост.

contraria contrariis curantur (контрариа контрариис курантур) – противни неща се лекуват с противни средства.

cornix cornici numquam oculos effodit (корникс корници нумквуам окулос ефодит) – гарван гарвану око не вади.

corpus delicti (корпус деликти) – тялото на престъплението, т. е. предметът, който доказва съществуването на престъплението, било че той е послужил за неговото извършване, било че е резултат от него.

credo quia absurdum (кредо квиа абсурдум) – вярвам, защото е абсурдно. Парадокс, който се приписва на Тертулиан в подкрепа на религиозната вяра.

crudelis est in re adversa obiurgatio (круделис ест ин ре адверса обиургацио) – да кориш някого в нещастие е жестоко.

cui nusquam domus est, sine sepulcro est mortuus (кви нусквуам домус ест сине сепулкро ест мортуус) – който няма нийде подслон, е мъртвец без гроб.

cui prodest scelus, in fecit (кви продест сцелус ин фецит) – онзи извърши престъплението на когото му бе изгодно (Сенека).

cuique suum (куикве суум) – всякому своето.

cujus regio, ejus religio (куиус регко еиус религио) – от каквата страна е, от нейната вяра е, т. е. човек изповядва вярата на отечеството си (латинска поговорка).

cuivis artificii in arte credendum est sua (куивис артифици ин арте кредендум ест суа) – трябва да верваме на всеки майстор в неговото изкуство.

cum grano salis (кум grano салис) – с едно зърно от сол, т. е. с малко повече благоразумие, на шега (Плиний стария).

cupido atque ira consultores pessimi (купидо аткве ира консулторес песими) – страстта и гневът са най-лошите съветници.

cupido dominandi cunctis affectibus flagrantior est (купидо доминанди кунктис афектибус флагранциор ест) – жаждата за власт е най-ненаситната от всички други страсти.

curenti calamo (куренти каламо) – с течеше перо, т. е. бързо и без много размишления.

curriculum vitae (курукулум вите) – животописен очерт.

D

dat veniam corvis, vexat censura columbas (дат вениам корвис вексат цензура колумбас) – критиката прощава на гарваните, а обижда гургулиците (Ювенал).

Davus sum, non Oedipus (Давус сум нон Едипус) аз съм Давий (слугата), а не Едип мъдрецът, който обяснил загадката за Свинкса), мисъл на Теренций която с известна ирония е искал да подчертае: азъ съм невежа, а никакъв учен – ти знаеш по-добре от мен!

dediscit animo sero, quod dedicit diu (дедесцит анимо серо, квод дедецит диу) – късно душата отвиква от това, на което е навикнала дълго време.

deductio ad absurdum (дедукцио ад абсурдум) – заключение от нелепо съпоставяне на понятия.

de facto (де факто) – в същност, в действителност, фактически.

de jure (де юре) – по право, по закона, формално.

de gustus et coloribus non disputandum (де гусгибус ет колорибус нон диспутандум) – за вкусовете и цветовете не се спори.

de hoc satis (де хок сатис) – до тук достатъчно.

delenda Carthago (деленда картаго) – трябва да се разруши Картаген. – Думи, с които Катон Стариият завършвал всичките си речи, по какъвто повод и да говорел.

deliberandum est diu, quod statuendum est semel (делиберандум ест диу квод статуендум ест семел) – дълго трябва да се обмисля, понеже веднъж трябва да се реши.

deliberando discitur sapientia (делиберандо дисцитур сапиенция) – мъдростта се учи чрез мислене.

de minimis non curat Praetor (де минимис нон курат претор) – на малките неща не трябва да се отдава голямо значение.

de mortibus, nihil nisi bene (де мортибус нихил низи бене) – за умрелите не трябва да се говори нищо, освен добро.

de nihilo nihilum, in nihilum nie posse reverti (де нихило нихилум ин нихилум ние посе реверти) – нищо не ражда от нищо, нищо не може да се върне в нищо.

desideria pia (дезидерия пиа) – хубави желания, които обикновено остават неизпълнени.

despicere oportet, quicquid possis perdere (деспицири опортет

квиквид посис пердере) – трябва да презираш това, което не можеш да изгубиш.

de te fabula narrator (де те фабула наратур) – за теб се разказва в баснята (подметане, когато някой не разбира).

Deus est qui regit omnia (деус ест кви регит омниа) – има един Бог, който управлява всичко.

dictum factum (диктум фактум) – речено-сторено.

didecere glere feminae in mendacium (дидецере флере фемине ин менациум) – някои жени са се научили да плачат, за да лъжат.

dies quod donat, timeas; cito raptum venit (диес квод донат тимеас цито раптум венит) – бои се от подаръците на деня; бърже той идва да ти ги отнеме.

defficile est crimen non prodere vultu (дифициле ест кримен нон продере вулту) – мъчно е да не издадеш престъплението си с израз на лицето.

difficile satiram non (дифициле сатирам нон скрибере) – мъчно е да не пише човек сатири.

discordia fit carior concordia (дискордиа фит кариор конкордиа) – понякога свадата заякчава сговора.

dium apparandum est bellum, ut vincas celeries (диу апарандум ест беллум ут винкас целериус) – дълго време трябва да се готвиш за война, за да победиш по-скоро.

diuturna quies vitiis alimenta ministrant (диутурна квиес вициис алимента министрат) – продължителната почивка е храна на пороците.

divitiae apud sapientem virum in servitute sunt, apud stultum in imperio (дивитие апуд сапиенцем вирум ин сервитут, сунт, апуд стултум ин имперо) – богатството робува на мъдрия, а на глупавия заповядва.

divide et impera (дивиде ет импера) – разделяй и владей! (политическо правило на Макиавели, усвоено и прилагано от монарсите на бившата Австро-Унгарска империя, която се населяваше от разни народности, управлението на които е било възможно само чрез противопоставяне на техните интереси.

dixi! (дикси) – казах! (формула, с която някои оратори, защитници пред съд и др. завършват речта си.

dona ingeni et fortunae proposita omnibus (дона ингени ет фортуне пропозита омнибус) даровете на ума и на щастието са достъпни за всички.

docendo discimus (доцендо дисцимум) – като учиме другите и сами се учиме.

dolorem dies consumit (долорем диес консумит) – времето унищожава скръбта.

dones eris felix, multos numerabis amicos, tempora si fuerint nubila, solus eris (донек ерис феликс мултос нумерабис амикос, темпора си фуеринт нубила солус ерис) – докато си щастлив много приятели ще имаш, изменят ли се времената, сам ще останеш.

do ut des (до ут дес) – дай за да ти дам.

dos non facit faustum conjugium, sed virtus (дос нон фацит фаустум конюгиум сед виртус) – зестрата не прави брака щастлив, но добродетелта.

dulce et decorum est pro patria mori (дулце ет декорум ест про патриа мори) – приятно и хубаво е да умреш за отечеството си (стих от Хораций, отправен до младите римляни, за да ги посъветва да подражават примера на своите прадеди).

dulcis malorum praeteritorum memoria (дулцис малорум претериторум мемория) – сладък е споменът за изминалите нещастия.

dulcia non novit, qui non gustavit amara (дулциа нон новит, кви нон густавит амара) – не знае сладостта онзи, който не е изпитал горчивина.

dum spiro spero (дум спиро сперо) – докато дишам, надявам се, т. е. докато съм жив не губя надежда.

dum vivimus, vivamus (дум вивимус вивамус) – докато живеем, нека живеем.

dum vivant stulti vitia, in contraria currunt (дум витант стулти вициа ин контрариа курунт) – докато глупавите бягат от едни пороци, изпадат в други.

duplicatur bonitas, simul accessit celeritas (дубликатур бонитас, симул ацесит целеритас) – двойно е стореното добро, щом е на време.

dura lex, sed lex (дура лекс сед лекс) – законът е строг, но е закон! (употребява се, когато се говори за някоя неприятна наредба, на която човек трябва да се подчини).

Е

ecce homo (екце хомо) – ето човекът! (думи на Пилата към евреите, когато им показал Исуса Христа с трънен венец на главата му).

eda, bibi, lude (еда, биби, луде) – яж, пий, весели се.

editio princeps (едицио принцепс) – първо издание (на книга).

e duobus malis minimum eligendum est (е дуобус малис минимум елигендум ест) – от двете злини трябва да се избира по-малката.

effugere cupiditatem, regnum est vincere (ефугере купидитатем регнум ест винцере) – който отбегне страстите, е по-силен от цар.

egret minus mortalis, quo minus cupit (егет минус морталис кво минус купит) – колкото по-малко желае човек, толкова по-малко се нуждае.

ense et eratro (енсе ет ератро) – с меч и рало.

e pluribus unum (е плурибус унум) – от многото само едно. – Девиз на Съединените щати, като една република – съставена от много щати (държави). *errata* (ерата) – списъкът на печатните грешки в едно съчинение.

error communis facit jus (ерор комунис фацит юс) – грешката на мнозина съставлява закон, мисъл изказана от Дигест в III закон.

esse oportet, ut vivas, non vivere, ut edas (есе опортет ут вивас нон vivere ут едас) – трябва да ядеш, за да живееш, а не да живееш, за да ядеш.

est regium male audire et benefacere (ест региум мале аудире ет бенефацере) – да чуваш, че те хулят, и пак да правиш добро е по-царски.

errare humanum est, sed perseverare in errore turpe est (ераре хуманум ест – сед персевераре ин ероре турпе ест) – да грешиш е човешко, но да продължаваш в грешка е позорно.

esto quod esse videris (есто квод есе видерис) – бъди каквото се виждаш да си.

etiam hosti fides servanda (ециам хости фидес серванда) – и спрямо неприятеля трябва да се спазва дадената дума.

etiam sine magistro vitia discuntur (ециам сине магистро вициа дискунтур) – пороците се учат и без учител.

et post malam segetem serendum (ет пост малем сегетем серендум) – и след лоша жътва трябва да се сее.

et in Arcadia ego (ет ин Аркадиа его) – и аз живея в Аркадия! (Възклик за ефимерността на щастието).

etiam sine lege poena est conscientia (ециам сине леге пена ест конценциенция) – съвестта наказва, дори без да е осъдил законът.

etiam sanato vulnere cicatrix manet (ециам санато вулнере цикастрикс манет) – дори от излекувана рана остава белег.

et miseriarum portus et patientia (ет мизериарум портус ест пациенция) – търпението е пристанище на нещастните.

et monere et moneri proprium est verae amicitiae (ет монере ет монери проприум ест вере амицицие) – да мъмреш и да бъдеш мъмрен е присъщо на истинското приятелство (Цицерон).

ex abrupto (екс абрупто) – внезапно, без подготовка.

ex aequo (екс еквуо) – по равно, наравно.

ex cathedra (екс катедра) – от височината на катедрата, т. е. с авторитет.

ex commodo (екс комодо) – удобно, без притеснение.

ex-libris (екс либрис) – измежду книгите. Този израз поставя човек върху собствените си книги – заедно с името си, инициалите или някакъв особен белег, в знак на собственост.

ex nihilo nihil (екс нихило нихил) – от нищо не може да произлезе друго освен нищо (философски възглед на Лукреции и на Епикур).

exegi monumentum aere perennius (екзеги монументум ере перениус) – издигнах паметник по-траен от бронза! (първият стих от 30-та и последна песен от III-та книга на Хорациевите „Оди“.

ex nunc (екс нунк) – от сега (нататък).

ex officio (екс официо) – по служба, служебно, по длъжност.

ex ore parvulorum veritas (екс оре парвулорум веритас) – из устата на малките излиза истината.

ex professo (екс професо) – в качеството на човек, който познава напълно предмета си (напр.: говоря екс професо).

ex tunc (екс тунк) от тогава насам, до сега.

exceptis excipiendis (ексептис ексципиендис) – с изключение на онова, което трябва да бъде изключено (напр.: това е едно общо правило, ексептис ексципиендис).

excusatio non petita, accusatio manifesta (екс кузацио нон петита, акузацио манифеста) – непоискано извинение потвърждава едно обвинение.

ex ungue leonem (екс унгве леонем) – по нокът (ще познаеш) лъва, т. е. един художник ще познаеш по няколко малки драски, (тонове, стихове и пр.).

ex vitio alterius sapiens emendat suum (екс вицио алтериус сапиенс

емендат суум) – мъдрият поправя своята грешка, като гледа чуждата.

ex uno disce omnes (екс уно дисце омнис) – от едно научи всичко; от едно съди за цялото.

experientia docet stu etos (експериенция доцет сту етос) – опитът учи глупците.

exempla sunt odiosa (екземпла сунт одиода) – примерите обиждат.

ex omnilis aliquid, ex toto nihil (екс омнилус аликвид екс тото nihil) – от всичко по нещо, от цялото нищо.

experientia est optima rerum magistra (експериенция ест оплима рерум магистра) – опитът е най-добрия учител.

experto crede Roberto (експерто креде Роберто) – вервай в Роберта, който го знае от опит; отговаря на българското „питай патило“.

exceptio probat regulam (ексепцио пробат регулам) – изключението доказва правилото.

exire magnus ex tugurio vir potest (ексире магнус екс тугурио вир потест) – и от колиба може да излезе велик мъж.

extrema semper de antefactis iudicant (екстрема семпер де антефактис юдикант) – край винаги преценява предишните постъпки.

exitus acta probat (екзитус акта пробат) – успехът хвали делата.

ex lingua stulta veniunt incommode multa (екс лингва стулта вениунт инкомада мулта) – от глупавия език произтичат много нещастия.

ex minimis seminibus nascuntur ingentia (екс минимис семинибус наскунтур ингенция) – от малки семена изникват големи неща.

F

facile omnes, cum valemus, recta consulia aegrotis (фациле омнес кум валемус ректа консулия егротис) – всички, когато сме здрави, даваме добри съвети на болните.

factotum (фактотум) – човек, комуто се възлага да върши всичко.

fama volat (фама волат) – мълвата лети, т. е. разпространява се много бързо.

famam curant multi, pauci conscientiam (фамам курант мулти, пауци консциенциам) – мнозина се грижат за славата си, малцина за съвестта си.

fas est ab hoste doceri (фас ест аб хосте доцери) – позволено е да се учи човек и от неприятел.

felix qui rerum potuit conoscere causas (феликс кви рерум потуит коносцере каузас) – щастлив е, който е можал да узнае причината на нещата (Виргилий).

fervet opus (фервет опус) – кипи животът.

festina lente (фестина ленте) – бързай бавно! Думи, приписвани на римския император Август.

festinationis comites sunt error et paenitentia (фестинационис комитес сунт ерор ет пенитенция) – грешките и разкаянието са съпътници на бързането.

fiat justitia, pereat mundus (фиат юстиция переат мундус) – да владее правдата, ако ще да погине света.

fidem qui perdit, perdere ultra nil potest (фидем кви пердит пердере ултра нил потест) – който е изгубил доверие, нищо повече не може да изгуби.

finis coronat opus (финис коронат опус) – краят, завършекът увенчава делото.

fletus aerumnas levat (флетус ерумнас леват) – плачът облекчава тъгата.

fluctuat nec mergitur (флуктуат нек мергитур) – клатушка се, но не потъва. Девиз на гр. Париж, чиято емблема била още в старо време един кораб над вълни.

formosa facies muta commendatio est (формоза фациус мута комендацио ест) – красивото лице е нема препоръка.

fortuna nimium quem fovet, stultum facit (фортуна нимимум квем фовет

стултум фацит) – щастието прави глупав оногова, когото прекалено покровителствува.

fortunam citius reperias, quam retineas (фортунам цициус репериае квам рецинеас) – по-лесно е да намериш щастие, отколкото да го задържиш.

fraus est accipere, quod non possis reddere (фраус ест акципере квод нон посис редере) – коварство е да получиш това, което не можеш да върнеш.

frangar non flectar (франгар нон флектар) – чупя се, но не се огъвам, (употребява се за изразяване силата на характера.

fruges consumere nati (фругес консумере нати) – родени за да пасят (употребява се за хора които бездействуват).

frugit irreparabile tempus (фругит ирепарабиле темпус) – времето бяга (лети) безвъзвратно (Виргилий).

frustra habet, qui non utitur (фрустра хебет кви утитур) – напраздно притежава онзи, който не го използва.

frustra rogatur, qui miserere non potest (фрустра рогатур кви мизерере нон потест) – напразни са молбите към този, който не може да се съжали.

G

gaudeamus igitur, juvenis fum sumus! (гаудиамос игитур ювенес дум сумус) – да се веселим, прочее, докато сме млади; началните думи на традиционната песен на латински език, която обичат да пеят студентите в Германия в чест на своите професори и пр.

gaudet tentamine virtus (гаудтг тентамине виртус) – добродетелта се радва в изкушение.

gaudia principium nostri sunt saepe doloris (геудиа принципиум ностри сунт сепе долорис) – радостта често е начало на нашата скръб.

generatio aequivoca (генерацио еквивока) – първично зараждане.

generosos animos labor nutrit (генерозос анимос лабор нутрит) – трудът храни благородните души.

generosus equus haud curat latratum canum (генерозус еквуус хауд курат латратум канум) – породистият кон не обръща внимание на лая на псетата.

genus iritabile vatium (генус иритабиле ватум) – лютият род на поетите (така Хораций представя раздразнителността на поети и писатели).

gladii jus et potestas (гладии юс ет потестас) – правото и силата на меча.

gloria invidiam invidia sequitur (глория ивнидиам инвидиа сегуитур) – завистта следва силата.

gloria in excelsis Deo (глория ин ексцелзис део) – слава на вишних Богу!

gloria victis (глория виктис) – слава на победените (девиз върху паметници на паднали войници-герои).

Gnothi telos (гньоти телос) – по гръцки – познай целта, която преследваш.

graecum est, non legitur (грекум ест, нон легитур) – по гръцки е, не се чете. Така се е писало и говорило през средните векове – когато гръцкия език не е бил добре познат. Употребява се за неща, които не могат да се разбират.

gradus futuri est finis praesentis mali (градус футури ест финис презентис мали) – края на настоящето зло е стъпка към бъдеще такова.

gratis pro Deo (гратис про део) – за Бог да прости, даром.

gravissimum est imperium consuetudinis (грависимум ест империум консуетуединис) – най-тежка е властта на навика.

gravissima est probi hominis iracundia (грависима ест проби хоминис иракундиа) – най-тежък е гневът на честния човек.

grosso modo (гросо модо) – на едро, горе-долу, приблизително, без подробности.

Н

habent sua fata libeli (хабент суа фата либели) – имат своя съдба (и) книгите – израз на латинския поет-граматик Теренциан Мавър.

Hannibal ante portas (Ханибал анте портас) – Ханибал е пред вратите (на Рим). Употребява се, за да се изтъкне една грозяща опасност.

heu! quam difficilis gloriae custodia est (хеу! квам дифицилис глорие кустодиа ест) – о, колко е мъчно да се запази славата.

hoc natura est insitum, ut quem timueris, hunc semper oderis (хок натура ест инситум ут квем тимуерис хун семпер одерис) – природен закон е да мразиш оногова, от когото се боиш.

hodie mihi, cras tibi (ходие михи крас тибѝ) – днес на мен, утре на тебе, т. е. злините сполетяват по ред людете.

homo bonus semper tiro est (хомо бонус семпер тиро ест) – добрият човек е винаги един новак (начинающ).

hominem quaero! (хоминем кверо) – търся човека!

hominis tota vita nihil aliud est, quam ad mortem iter (хоминис тота вита нихил алиуд ест квам ад мортем итер) – целият човешки живот не е нищо друго, освен път към смъртта.

hominem experiri multa paupertas iubet (хоминем експерити мулта паупертас юбет) – бедността принуждава човека да прави много опити.

homo homini lupos (хомо хомине лупос) – човек за човека е вълк! (израз на Плавт, възприет от Бейкън и Хобс като характеристика на лошите качества, вродени у човека).

homo ornat locum, non hominem locus (хомо ор-нат локум, нон хоминем локус) – човек краси местото, а не местото човека.

homo, qui tacere nescit, nescit dicere (хомо кви тацере нескит, нескит дицере) – човек, който не знае да мълчи, не знае да говори.

homo sum: humani nihil a me alienum puto (хомо сум: хумани нихил а ме алиенум путо) – човек съм и сметам, че нищо човешко не ми е чуждо (стих от Теренций, в който се изразява човешката солидарност).

humanitatis optima est certatio (хуманитатис оптима ест цертацио) – най-похвално е съревнованието в човечност.

honesta fama est alterum patrimonium (хонеста фама ест алтерум патримониум) – доброто име е второ наследство.

honesta mors turpi vita potior (хонеста морс турпи вита поциор) – честната смърт е по добра от позорния живот.

honores mutant mores (хонорес мутант морес) – почести менят нрави (правят да се изменят нравът на човека).

honos honestum decorat, inhonestum notat (хонос хонестум декорат инхонестум нотат) – за честния честта е украшение, за нечестния петно.

I

iacet omnis virtus, fama nisi late paret (иацет омнис виртус фама низи лате парет) – всяка заслуга остава в неизвестност, ако мълвата не я разгласи.

ibidem (ибидем) – пак там, на същото място (употребява се, когато се цитира няколко пъти едно и също съчинение).

ibi pote velet populus, ubi leges valent (иби поте валет популус уби легес валент) – там е силен народът, дето се зачитат законите.

id agas, tuo te merito ne quis oderit (ид агас тво те мерито не квис одерит) – така постъпвай, че никой да не те мрази заслужено.

id alteri crimini no dabis, quod ipse fecisti (ид алтери нон дабис квод ипсе фецисти) – не вмениявай във вина другиму това, което сам си извършил.

idem (идем) – същият или същото (употребява се за избегване на повторения).

ignoramus et ignorabimus (игнорамус ет игнорабимус) – не знаем и не ще знаем, думи на естественика Дюбоа Раймонд за основните въпроси на човешкото познание, т. е. световни загадки (същност на душа, материя – и др.).

ignorantia legis neminem exusat (игноранция легис неминем екскузат) – незнаене закона не извинява никому.

ignosce saepe alteri, nunquam tibi (игносце сепе алтери нунквуам тибиди) – прощавай другиму често, на себе си никога.

ignoti nulla cupido (игноти нула купидо) – за непознатото никакво силно желание няма.

imago animi vultus est (имаго аними вултус ест) – лицето е огледало на душата.

immodica ira gignit insaniam (имодика ира гигнит инсаниам) – неумереният гнев ражда безумие.

imedit ira animum, ne possis cernere verum (импедит ира анимум не посис цернере верум) – гневът пречи да не можеш да видиш истината.

imperium in imperio (империум ин империо) – държава в държава, кога известни лица в една държава избягват да се подчиняват на общодържавните закони, а се подчиняват на свои и в такъв случай изглеждат като че ли представляват друга държава.

in abstracto (ин абстрактото) – в абстрактността, т. е. без да се държи

сметка за действителността.

in corpore (ин корпоре) – вкупом; в пълен състав.

in globo (ин глобо) – изцяло, вкупом, глобално.

in aeternum (ин етернум) – във вечността, т. е. за винаги.

in cauda venenum (ин кауда вененум) – в опашката е отровата (когато искаме да кажем, че жлъчността се проявява в края на една реч или на едно писмо).

in extenso (ин екстензо) – изцяло, на дълго и широко, обширно.

in extremis (ин екстремис) – в крайния, последния момент (напр.: изповедвам се ин екстремис).

in infinitum (ин инфинитум) – до безконечност, до безкрайност.

in dubiis abstim (ин дубиис абстим) – в колебанието си спри да вземаш всякакво решение.

insertus animus dimidium est sapientiae (инцертус анимус димидиум ест сапиенцие) – съмнението е половин мъдрост.

in amore forma plus valet, quam auctoritas (ин аморе форма плус вает квам ауторитас) – в любовта хубостта има по-голямо значение от властта.

in amore semper mendax iracundia est (ин аморе семпер менакс иракундиа ест) – в любовта винаги гневът е престорен.

in facto (ин факто) – на дело, в действителност.

in honorem (ин хонорем) – в чест.

in hoc signo vinces (ин хок сигно винцес) – с този знак ще победиш. – Според преданието, когато император Константин тръгнал да воюва срещу Максенций, на небето се появил кръст с горните думи.

iniquum est collapses manum non porrigere (иниквуум ест колапсис манум нон поригере) – несправедливо (жестоко) е да не подаваш ръка на падналите (Сенека).

ingrato tellus homine nil peius creat (инграто телус хомине нил пеиус креат) – нищо по-лошо земята не създава от неблагоприятния човек.

inimicum, quamovis humilem, docti metuere est (инимикум квамовис хумилем докти метуере ест) – мъдрият се бои и от най-слабия враг.

in limine (ин лимине) – на прага, в самото начало.

in medias res (ин медиас рее) – в самия въпрос, в средните работи.

in medio stat virtus (ин медио стат виртус) – добродетелта стои по средата, т. е. не отива до крайности.

in memoriam (ин мемориам) – в памет на, в спомен, за спомен.

in nihil sapiendo vita est in iucundissima (ин нихил сапиендо вита ест юкундисима) – животът е приятен, когато не мъдруваме.

in omnia paratus (ин омниа паратус) – готов за всичко.

intus et in cute (интус ет ин куте) – вътре и под кожата; прен. основно: той го познава интус ет ин куте.

in partibus (ин партибус) – в страните (на неверващите). Този израз се употребявал за епископи с чисто почетни титли, без никаква юрисдикция. Днес за ирония, се казва за министър – висш чиновник и др., които нямат занятие или са без функции.

in rerum natura (ин рерум натура) – в природата (естеството) на нещата.

in secula seculorum (ин секула секулорум) – отговаря на старобългарското, во век и веков: във вековете на вековете – вековечно.

instar omnium (инстар омниум) – по подобие на всички.

in statu quo ante (ин статус кво анге) – в по-раншното, т. е в същото положение.

intensus arcus nimium facile rumpitur (интензус аркус нимиум фациле румпиту) – прекалено обтегнатият лък лесно се чупи.

intelligenti pauca (интелигенти паука) – на човек, който знае да разбира, малко думи са потребни.

in tempore opportuno (ин темпоре опортуно) – в благоприятния момент.

inter arma silent leges (интар арма silent легес) – между оръжията законите мълчат, т. е. там, дето говори оръжието, законите остават мъртва буква.

in terminis (ин терминис) – на края, на последно място, в последния момент.

inter nos (интер нос) – помежду нас, т. е. помежду нас да си остане.

inter os et offam multa accidere possunt (интер ос ет офам мулта акцидере посунт) – между устата и залька много нещо може да се случи.

in Venere semper certat dolor et gaudium (ин Венере семпер-certat долор ет гаудиум) – в любовта винаги се борят скръбта и радостта.

inventus-ventus (инвентус-вентус) – младостта минава като ветъра.

in usum Delphini (ин узум Делфини) – за употреба на престолонаследника или дофина.

ipso facto (ипсо факто) – по силата на самото дело, на фактите.

ipso jure (ипсо юре) – по силата на правото, на закона.

ira furor brevis est (ира фурор бревис ест) – гневът е краткотрайна лудост (стих от Хораций).

iratus, cum ad se rediit, sibi tum irascitur (иратус кум ад се редиит сибитум ирасцитур) – разгневеният, щом се опомни, се гневи на себе си.

is fecit cui prodest (ис фецит кви продест) – тоз го направи, който има от това изгода.

iter est, quacumque dat prior vestigium (итер ест квакумкве дат приор вестигиум) – всеки може да мине, дето преди него е оставено човешка следа.

iusta atque audire magistratum decet (юста аткве инюста аудире магистратум децет) – на управника прилича да изслуша справедливото и несправедливото.

L

labia pudenti (лабиа пуденти) – срамните устни.

labores parturientum (лаборес партуриентум) – родилните болки.

labor vincit omnia (лабор винцит омниа) – трудът всичко побеждава.

labor non onus, sed beneficium (лабор нон онус сед бенефициум) – трудът не е бreme, а благодеяние.

labore peracto, quiis jacanda (лаборе перакто квиис юканда) – след извършена работа, почивката е приятна.

lacrimae pondera vocis habent (лакриме пондера воцис хабент) – сълзите имат силата на гласа.

lascivia et laus nunquam habent concordiam (ласцивиа ет лаус нунквам хабент конкордиам) – разпуснатостта и добродетелта никога не живеят в съгласие.

lapis phiiosophorum (лапис философорум) – философски камък, който според алхимиците, имал свойство да превръща металите в злато.

lapsus calami (лапсус калами) – грешка на перото, т. е. при писането.

lapsus linguae (лапсус лингве) – грешка на езика, т. е. при изговарянето.

lassata necdum satiata (ласата некум сациата) – изморена, но не още наситена (израз, с който Ювенал описва ненаситната похот на Месалина при нощните приключения).

latu sensu (лату сенсу) – в широкия смисъл на думата.

lege artis (леге артис) – по правилата на изкуствата.

leo a laportibus insultatur mortuus (лео а лапорибус инсултатур мортуус) – с умрелия лъв дори заяците се гаврят.

levis sit tibi terra! (левис сит тиби тера) – лека ти пръст!

leve fut onis, quod bene fertur (леве фут онис квод бене фертур) – лек става товарът, който добре се носи.

lex loci (лекс лоци) – местен закон (или обичай).

lex non scripta (лекс нон скрипта) – неписан закон, т. е. обичайното право.

libenter homines id, quod volunt, credunt (либентер хоминес ид квод волунт кредунт) – хората на драго сърдце вярват в това, което желаят.

libido sexualis (либидо сексуалис) – полово влечение.

linguam compescere virtus non minima est (лингвам компесцере

виртус нон минима ест) – не е малка добродетел да обуздаеш езика си.

loco dolenti (локо доленти) – на болното място (медицински израз).

loco citato (локо цитато) – на цитираното (посоченото, гореказаното) място.

locum tenens (локум тененс) – заместник, наместник.

locus criminis (локус криминис) – местото, където е извършено престъплението; местопрестъпление.

lucrum sine damno alterius fieri non potest (лукрум сине дамно алтериус фиери нон потест) – печалбата за едного е загуба за другиго.

lupus in fabula (лупус ин фабула) – говорят за вълка, а той е в кошарата.

М

magister dixit (магистер диксит) – учителят каза; думи, използвани като довод идящ от авторитет.

magistratus lex est loquens, lex autem mutus magistratus (магистратус лекс ест локвенс лекс аутем мутус магистратус) – чиновникът е закон, който говори, а пък законът е чиновник, който мълчи.

magni animi est injurias despiciere (магни аними ест инюриас деспичере) – на великия дух е свойствено да презира обидите.

mala sunt vicina bonis (мала сунт вицина бонис) – злото е съсед на доброто.

mala tempora currunt (мала темпора куронт) – тежки времена преживяваме.

malefacere qui vult, nunquam non causam invenit (малефацере кви вулт нунквам нон каузам инвенит) – който иска да направи зло, всекога ще намери повод.

male vivet, quisquis nesciet mori bene (мале вивет квисквис несциет мори бене) – лошо живее този, който не ще знае да умре достойно.

malo periculosam libertatem quam quietum servitium (мало перикулосам либертатем квам квиетум сервициум) – предпочитам една свобода с всички свои угрози, пред едно тираническо правителство с всички свои благодеяния.

malo videri nimis timidus, quam parum prudens (мало видери нимис тимидус квам парум пруденс) – предпочитам да изглеждам прекалено страхлив, отколкото малко благоразумен.

malus bonum ubi se simulat, tunc est pessimis (малус бонум уби се симулат – тунк ест песимус) – когато лошият се преструва на добър, тогава той е най-лош.

malus est vocandus, qui sui causa est bonus (малус ест вокандус кви суи кауза ест бонус) – лош е тоя, който е добър за лична облага.

manu militari (ману милитари) – с въоръжена сила, т. е. чрез прибегване до въоръжена сила, до милицията.

manus manum lavat (манус манум лават) – ръка, ръка мие.

maxima egestas avaritia (максима егестас авариция) – скъперничеството е най-голямата сиромашия.

medice, cura te ipsum (медице кура те ипсум) – лекарю, сам себе си излекувай! (казва се на неканен съветник, който сам се нуждае от

съвет).

melius est nubere quam uri (мелиус ест нубере квам ури) – по-добре е да се женят, отколкото да се разженват. Думи на св. Павел в първото му послание към коринтяните (глава 7 и 8). Апостол Павел бил привърженик на безбрачието, но казал, че все по-добре е да се ожени човек, отколкото да гори от огъня на страстите, тъй като не всекому е дадено да се въздържа.

memento (мементо) – бележка за напомняне; бележник за вписване на неща, за които човек иска да си спомни по-късно.

memento mori (мементо мори) – помни, че ще умреш.

Mane, Thekel, Phares! – (т. е. отмерено, преброено, разделяно), пророческо заплашване, което невидима ръка начертала върху стените на залата, в която Балтасар, крал на Калдея, се отдавал на последната си оргия, именно в деня, когато Кир проникнал във Вавилон. Употребява се, когато иска да се предскаже настъпващо опасно събитие.

memoria minuitur, nisi eam exerceas (мемория минуитур низи еам екзерцес) – паметта намалява, ако не я упражняваш.

mendacem memorem esse oportet (мендацем меморем есе опортет) – лъжецът трябва да помни.

mendax est furax (мендакс ест фуракс) – лъжецът е крадец.

mens sana in corpore sano (менс сана ин корпоре сано) – здрав дух в здраво тяло (думи на Ювенал).

memento, homo, quia pulvis es et in pulvere reverteris (мементо хомо, квиа пулвис ес ет ин пулвере ревертерис) – спомняй си, човече, че си прах и че на прах ще се превърнеш.

mirabile dictu (мирабиле дикту) – чудно да се каже.

mirabile visu (мирабиле визу) – чудно да се види.

minime sibi quisque notus est (мини ме сиви квисквие нотус ест) – всекой най-малко е познат на себе си.

miseri est nescire sine periculo vivere (мизери ест нецире сине перикло вивере) – злощастен е оня, който не умее да живее сред опасност.

modus operandi (модус операнди) – начин за действие, постъпване.

modus procedendi (модус процеденди) – начин на постъпване, начин на действие.

modus vivendi (модус вивенди) – начин на живеене (в смисъл: спогодба, споразумение между две враждуващи или неприятелски настроени страни за взаимно търпение).

mora cogitationis deligentia est (мора когитационис дилигенция

ест) – бавността в мисленето е голямо достойнство.

more maiorum (море маиорум) – обичая на старите.

mors ultima ratio (море ултима рацио) – смъртта е последния разум (последно гледане на сметки, отчитане) крайният смисъл на всичко.

moto proprio (мото проприо) – по свое побуждение, непринудено.

multi sunt vocati, pauci vero electi (мулти сунт вокати, пауци веро електи) – мнозина са звани, но малцина избрани. Думи на Исус Христос (според евангелието на Матей и Марка).

musco lapis volutus obducitur (муско лапис волутус обдуцитур) – търкалящият се камък не хваща мъх.

mutatis mutandis (мутатис мутандис) – откак се изменят ония неща, които трябва да бъдат изменени, с неизбежни промени.

N

natura non facit saltus (натура нон фацит салтус) – природата не прави скокове, т. е. всичко у нея се развива естествено, с последователност.

naturalia non sunt turpia (натурална нон сунт турпия) – естествените неща не са срамотии.

naturam expelles furca, tamen usque recurret (натурам експелес фурка тамен ускве рекурет) – ще прогоня природата (т. е. естествения инстинкт) с вилицата (със силата) – но тя отново (винаги) ще се завърне (Хораций). С други думи, тази мисъл напомня за котката на Езопа, която превърната в жена, стояла доста прилично на масата до тогава, докато видела да бяга една мишка.

naturae convenienter vive (натуре конвениентер виве) – живеи съгласно с природата.

ne cede malis (не цеде малис) – не отстъпвай пред нещастieto.

necessitas egentem mendacem facit (нецеситас егентем мендацем фацит) – нуждата прави бедния лъжец.

Necessitas, quod poscit, nisi das, eripit (нецеситас квод посцит низи дас ерипит) – нуждата трябва това, което иска, ако не й се дава.

nec pluribus impar (нек плурибус импар) – не равен на мнозина (на много слънца), т. е. по-висш от другите. Самонадеен девиз на френския крал Людовик XIV, който прибавял този латински израз към емблемата си – слънце, което пръска лъчите си по земното кълбо.

nec plus ultra (нек плус ултра) – не по-далеч, т. е. от туй повече е невъзможно. Надпис, който, според преданието, бил поставен от Херкулес на двете планини Калпея и Абила, който той сметал за крайните точки на света и които разделил, за да съедини Океана със Средиземно море.

nec scire pas est omnia (нек сцире пас ест омниа) – не е позволено да знае човек всичко.

negando causa avaro nunquam deficit (негандо кауза аваро нунквам дефицит) – скъперникът винаги намира повод да откаже.

negat sibi ipse, qui, quod difficile est petit (негат сибипсе кви квод дифициле ест петит) – сам на себе си отказва този, който иска това което е мъчно.

nemo ante mortem beatus (немо анте мортем беатус) – никой не е блажен преди смъртта си (думи на гръцкия мъдрец Солун към богатия цар Крез, който се мислил честит).

nemo ignavia immortalis factus est (немо игнавиа иморталис фактус ест) – никой чрез леност не е станал безсмъртен.

nemo ita pauper vivit, quam pauper natus est (немо ита паупер вивит квам паупер натус ест) – никой не живее толкова беден, колкото беден е роден.

nemo patriam, quia magna est, amat, sed quia sua (немо патриам, квиа magna ест амат сед квиа суа) – никой не обича родината затова, че тя е голяма, а че е негова.

nemo potest omnia scire (немо потест омниа сцире) – никой не може да знае всичко.

nemo prudens punit, quia peccatum est, sed ne peccetur (немо пруденс пунит квиа пекатум ест сед не пецетур) – никой благоразумен не наказва затова, защото е сгрешено, а за да се не греша.

nemo timendo ad summum pervenit locum (немо тимендо ад сумум первенит локум) – никой не е достигнал със страх до най-високото място.

ne plus promittas, quam praestari possis (не плус промитас квам прес-тари посис) – да не обещавааш повече, отколкото можеш да изпълниш.

ne quidquam incipies, quod poeniteat, cave (не квидквам инципиес квод пеницет каве) – пази се, да не се заловиш за нещо, за което да се разкайваш.

nervus probandi (нервус пробанди) – нервът на онова, което трябва да се докаже.

nervus rerum (нервус рерум) – нерв на нещата (които има да се вършат); главното нещо за предприятия – парите.

ne varietur (не вариетур) – да не се изменя! (казва се за редакция на документ или за издание в окончателен вид).

nihil aliud est ebrietas quam voluntaria insania (нихил алиуд ест ебриетас квам волунтариа инсания) – пиянството не е нищо друго освен доброволна лудост.

nihil est in intellectu quod prius non fuerit in sensu (нихил ест ин интелекту квод приус нон фуерит ин сенсу) – нищо няма в разума, което преди това да не е било в чувствата.

nihil est simul et inventum et perfectum (нихил ест симул ет инвентум ет перфектум) – нищо не е едновременно изнамерено и усъвършенствувано.

nihil sub sole novum (нихил суб солие новум) – нищо не е ново под слънцето.

nihilo minus (нихило минус) – нищо по-малко.

nil nimis (нил нимис) – нищо прекалено.

nil novi sub sole (нил нови суб соле) – нищо ново под слънцето (думи на цар Соломон).

nil sine magno vita labore dedit mortalibus (нил сине магно вита лабор дедит морталибус) – нищо без голям труд животът не е дарил на простосмъртните.

nimis alit flammam, grandior aura necat (нимис алит фламам грандиор аура некат) – тихият ветър храни пламъка, силният го задушавя.

nisi per te sapias, frustra sapientem audias (низи пер те сапиас фрустра сапиенцем аудиас) – ако мъдростта не е в тебе, напразно ще слушаш мъдреците.

nitimur in vetitum semper cupimusque negata (нитимур ин ветитум семпер купимускве негата) – винаги се стремим към това, което е забранено и желаем нещата, които ни се отказват.

nil admirari (нил адмирари) – от нищо да не се трогвате (в морално и интелектуално отношение). Този израз, възприет от Хораций като принцип на щастие, е превод от старогръцка поговорка, приписана от Питагор. Днес му се придава смисъл: не се учудвай на нищо и е девиз на скептиците, апатичните и пр.

nolens-volens (ноленс-воленс) – волю-неволю, щещ-нешещ.

noli me tangere (поли ме тангере) – не се докосвай до мене! (думи на Христа към Магдалина). Употребява се в прен. смисъл за нещо забранено.

nolite mittere margaritas ante porcos (нолите митере маргаритас анте поркос) – не хвърляй бисери на свинете.

nomen et omen (номен ет омен) – име и коба (злокобност).

nomina stultorum scribuntur ubique locorum (номина стулторум скрибунтур убикве локорум) – имената на глупците висят по стените.

non bis in idem (нон бис ин идем) – правосъдна аксиома, според която човек не може да бъде съден два пъти за едно и също престъпление.

non bonus est ulli, qui malus ipse sibi (нон бонус ест ули кви малус ипсе сиви) – за никого не е добър, който е лош за себе си.

non est bonitas esse meliorem pessimo (нон ест бонитас есе мелиорем песимо) – да си по-добър от най-лошия, не значи да си добър.

non ex quovis ligno fit Mercurius (нон екс квовис лигно фит Меркуриус) – не от всеко дърво може да се извае Меркурий, – отговаря на българската поговорка: от всеко дърво свирка не става.

non facile de innocente crimen fingitur (нон фациле де иноценте кримен фингитур) – не лесно се измисля престъпление за невинния.

non ignara mala miseris succurrere disco (нон игнара мала мизерис кукурере диско) – познавайки нещастieto, зная да помагам на нещастните.

non est tuum, fortuna quod fecit tuum (нон ест туум фортуна квод фецит туум) – не е твое това, което щастieto е направило твое.

non ille beatus, qui multa scit, sed qui facit, quae bona esse scit (нон иле беатус кви мулта сцит сед кви фацит квуе бона есе сцит) – не е щастлив, който много знае, но който прави това, което знае, че е добро.

non metuit mortem qui scit contemnere vitam (нон метуит мортем кви сцит контемнере витам) – не се страхува от смъртта, който умее да презира живота.

non multa, sed multum (нон мулта сед мултум) – не много думи, а много дела.

nonnunquam sera est ad bonus mores via (нонунквам сера ест ад бонус морес виа) – понекога е късно да влезем в правия път.

non novit virtus calamitati cedere (нон новит виртус каламитати цедере) – смелостта не умее да отстъпва пред опасностите.

non numeranda, sed ponderanda argumenta (нон нумеранда сед пондеранда аргумента) – доказателствата не се броят, а се теглят.

non plus ultra (нон плус ултра) – не повече оттатък т. е. предел, зад който не може да се откаже прен.: нещо съвършено, ненадминато.

non possumus (нон посимус) – не можем (израз на отричане или на съпротива срещу предявено искане).

non potest bene geri res publica multorum imperiis (нон потест бене гери рес публика мулториум империис) – държавата не може да се управлява добре, когато мнозина заповедват.

no pudere dicere quod non pude est centire (нон пудере дицере квод нон пуде ест центире) – не се срамувам да изкажа това, за което не се срамувам да мисля (Виргилий).

non qui parum habent, sed qui plus cupido pauc per est (нон кви парум хабент сед кви плу купидо паупер ест) – не този, който има малко но който иска да има повече, е беден (Сенека).

non sibi, sed patriae (нон сибиди сед патрие) – не за нас, а за нашето отечество.

Non quam diu, sed quam ben vixseris refert (нон квам диу сед квам бен виксерис реферт) – не е важно колко време, а колко добре си живел.

nun qua itur, sed qua eumdur est (нон ква итур сед ква еумдур ест) – не през где се минава, а през где трябва да се мине.

non quis, sed quid (нон квис сед квид) – не кой, а какво, т. е. не

лицето, а делото.

non scit vox missa reverti (нон сцит вокс миса реверти) – казаната дума не се връща вече.

non scholae, sed vitae discendum (нон скхоле сед вите дисцендум) – трябва да се учим, не за училището, а за живота.

non sibi, sed omnibus (нон сибиди сед омнибус) – не за себе си, а за всички.

nosce te ipsum (носце те ипсум) – познай себе си! (латински превод на прочутия старогръцки надпис гноти сеавтон върху храма на Аполона в Делфи).

nota bene (нота бене) – забележи добре, т. е. обърни внимание! – Съкратено се пише: N. B.

novissima verba (новисима верба) – най-нови, т. е. последни думи. Употребява се обикновено за означаване на последните думи на умиращ.

nulla regula sine exceptione (нула регула сине ексепционе) – няма правило без изключение.

nunquam non paratus (нунквам нон паратус) – никога неприготвен.

nulla dies sine linea (нула диес сине линеа) – никакъв ден без ред, т. е. не пропускай ден, без да извършиш нещо!

nullum magnum ingenium sine mixtura dementiae fuit (нулум магнум ингениум сине микстура деменцие фуит) – не съществува голем талант без доза от лудост (Сенека).

nulla tempestas magna perdurat (нула темпестас магна пердурат) – нито една голяма буря не трае дълго време.

nullus agentis dies longus est (нулус агенти диес лонгус ест) – за трудолюбието нито един ден не е дълъг.

nullum tam impudens mendacium est, ut teste careat (нулам там импуденс менациум ест ут тесте кареат) – никоя лъжа не е тъй безочлива, както тази, за която няма свидетел.

nunc aut nunquam (нунк аут нунквам) – сега или никога.

nunc est bibendum (нунк ест бибендум) – сега трябва да пием! (израз на Хораций по повод на победата при Акциум. Употребява се фамилиарно като покана за чествуване голям или неочакван успех).

nunquam, ubi diu fuit ignis, deficit vapor (нунквам уби ду фуит игнис дефицит вапор) – никога не липсва дим там, дето дълго е имало огън.

nunquam aliud natura, aliud sapientia dicit (нунквам алиуд натура алиуд сапиенция дицит) – никога природата не говори едно, а мъдростта друго.

nunquam periculum sine periculo vincitur (нунквам перикулум сине перикуло винцитур) – никога опасността не се побеждава без опасност.

nutritur vento, vento restinguitur ignis (нутритур венто венто рестингуитур игнис) – огънят се подхранва и гаси от ветъра.

О

obsequium, amicos verita odium parit (обсеквиум амикос верита одиум парит) – угаждането създава приятели, истината – неприятели.

oderint, dum metuant (одерит дум метуант) – нека ме мразят, стига да се боят. Израз на латинския трагически поет Аций – цитиран от Цицерон. – Може да служи за девиз на деспотическите и мнителни владетели.

odi profanum vilgus (оди профанум вилгус) – мразя простия народ (Хораций).

odi sapientem, qui sibi ipsi non sapit (оди сапиенцем кви сибипси нон сапит) – мразя мъдрец, който за себе си не е мъдрец.

odium est ira inveterata (одиум ест ира инветерата) – омразата е застарял гнев.

officium damno esse haud decet praestantibus (официум дамно есе хауд децет престантибус) – услугата не бива да е във вреда на този, който я прави.

oleum perdidisti (олеум пердидисти) – прахосал си маслото, т. е. изгубил си времето. (Древните се осветявали с дървено масло и казвали за едно лошо съчинение, че авторът му напусто е изразходвал маслото си, докато го напише).

omne ignotum pro magifico est (омне игнотум про магнифико ест) – всеко нещо, което не познаваме, считаме го за чудесно. (Великолепен афоризъм на Тацит).

omne nimium nocet (омне нимиум ноцет) – всеко излишество (всеко прекалено) вреди.

omne principium grave (омне принципиун граве) – всеко начало е трудно.

omne vivum ex ovo (омне вивум екс ово) – всека жива твар произхожда от зародиш. Афоризъм на английския биолог Харвей).

omne nimium vertitur in vitium (омне нимиум вертитур ин вициум) – всичко прекалено се превръща в порок.

omnia bona bonis (омниа бона бонис) – всички неща са добри за добрите.

omnia mecum porto (омниа мекум порто) – всичкото си богатство нося със себе си. – Отговор на гръцкия мъдрец Биас към неговите съграждани, които, като бягали от родния си град Приен пред

настъпващите войски на Кир и били претоварени с дрехи и вещи, се чудели, че философът не носел нищо със себе си. – Той искал да каже, че истинското богатство се състои в мъдростта.

omnia si perdas, famam servare memento! (омниа си пердас фамам серваре мemento) – ако всичко изгубиш, гледай да запазиш доброто си име.

omnia sunt incerta, cum a jure discessum est (омниа сунт инцeрта кум а юре дисцесум ест) – всичко е несигурно, когато човек е отстъпил от правото.

omnia vincit amor (омниа винцит амор) – любовта всичко побеждава.

omnis amans amens (омние аманс аменс) – всеки влюбен е безумен.

omnis dies velut ultimus ordinandus est (омнис диес велут ултимус ординандус ест) – всеки ден трябва да се разпределя така, като че ли е последен.

omnis homo mendax (омнис хомо мендакс) – всеки човек е лъжец.

omnium rerum mors est extremum (омниум рерум морс ест екстремум) – от всички неща смъртта е последното.

onus probandi (онус пробанди) – задължението (главно на обвинителя) да подкрепи с доказателства обвиненията си.

opera et studio (опера ет студио) – с труд и прилежание.

o pessimum periculum, quod opertum latet! (о песимум периклум квод опертум латет) – най-лоша е скритата опасност.

ora et labora (ора ет лабора) – моли се и работи.

ora pro nobis (ора про нобис) – моли се за нас.

orbis pictus (орбис пиктус) – пъстър свет, свет в образи, труд на бележития чешки педагог Ян Амос Коменски.

o sancta simplicitas! (о санкта симплицитас) – о свещена простота! Възклик, приписван на Ян Хус (а според други – на Иероним Пражки), когато видел една баба да хвърли и тя дървета в кладата, над която той горел жив. – Този израз се употребява иронично, за да се осмее наивен – простодушен израз или поведение.

o tempora, o mores! (о темпора, о морес) – о времена, о нрави! Възклик, с който Цицерон изказва възмущението си от покварата на съвременниците си, в първата си реч против Катилина.

Р

pacem cum hominibus, bellum cum vitiiis habe (пацем кум хоминибус белум кум вициис хабе) – живееш в мир с хората, а води война с пороците им.

palmam qui metuit ferat (палмам кви метуит ферат) – нека носи палмата онзи, който я заслужил.

panem et circenses (панем ет цирцензес) – хляб и зрелища. Презрителни думи на Ювенал към римляните от епохата на упадъка, които не мислели вече за друго, освен за безплатен хляб и за безплатни зрелища.

paratae lacrimae insidias, non fletum indicant (парате лакрима инсидиас нон флетум индикант) – престорените сълзи издават коварство, а не плач.

parcere subjectis et debellare superbos (парцере субиектис ет дебеларе супербос) – да щадиш подчинилите се и да укротиш надменните. Думи поставени от Виргилий в устата на Анхиз, когато обяснявал на Еней бъдещата роля на римския народ.

parcimonia est magnum vectigal (парцимониа ест магнум вектигал) – пестеливостта е голям доход.

parem non fert (парем нон ферт) – не понася, не търпи равен на себе си.

pares cum paribus facillime conragantur (парес кум парибус фацилиме конрагантур) – равни с равни най-лесно се събират.

par interim (пар интерим) – временно. Употребява се за означаване временно заместване на длъжностно лице (напр.: управляващ легация пар интерим).

paritur pax bello (пари тур пакс бело) – мирът се ражда от война.

pars adversa (парс адверса) – противната страна (в процес).

parum fidei miseris est (парум фидеи мизерис ест) – на нещастниците се вярва малко.

parturient montes, nascetur ridiculus mus! (партуриент монгес насцетур ридикулус мус) – замъчила се е планината и родила мишка. (Хораций).

parvum parva decent (парвум парва децент) – на малкия прилича малкото.

paciens, quia aeternus (пациенс квиа етернус) – търпелив, защото е вечен. Израз, с който св. Августин изказва възхищението си от

преголямата търпеливост на Бога спрямо погрешимостта и престъпността на човечеството.

pauca, sed bona (паука сед бона) – малко неща, но добри неща.

pecunia tua tecum est (пекуния туа текум ест) – парите ти заедно с тебе да погинат! Прочути думи, отправени от апостол Петър към Симон Магесника, който (според Дела ет апостолите, VIII, 20) предложил пари, за да му се даде Светия Дух.

pectus facit theologum (пектус фацит теологум) – сърдцето прави богослова, т. е. богослов става по убеждение.

pecunia una regimem est rerum omnium (пекуния уна регимем ест ре-рум омниум) – парите са едничък двигател на всички неща.

per aspera ad astra (пер аспера ад астра) – през грапавините към звездите, т. е. с труд всичко се постига.

pereat mundus (переат мундус) – нека погине светът!

pericla timidus, etiam quae non sunt, videt! (перикла тимидус ециам квуе нон сунт видет) – страхливецът вижда опасности и там дето ги няма.

per fas et nefas (пер фас ет нефас) – чрез позволеното и непозволеното, т. е. чрез всички средства, на всека цена.

pericula qui audit ante vicit, quam accipit (перикула кви вудет анте вицит квуам акципит) – смелият побеждава опасността, преди да е изпитал.

perdes maiora, minora nisi sevaveris (пердес майора минора низи серваверис) – ще изгубиш в големите работи, ако не умееш да пазиш малкото.

perpetuo vincit, qui utitur clementia (перпетус винцит кви утитур клемения) – винаги побеждава, който е снизходителен.

per quae sis tutus, illa semper sogites (пер квуе сис тутус ила семпер согитес) – винаги мисли за това, което ти осигурява спокойствието.

pingue ingenium (пингве ингениум) – затлъстят, тъп ум.

plaudete cives (плаудете цивес) – ръкопляскайте, граждани! С тези думи актьорите на древния Рим молели публиката да ръкопляска след свършването на една комедия.

plus stricto mendax offendit lingua mucrone (плус стрикто мендакс офендит лингва мукроне) – лъжливият език наранява по-силно от извадения меч.

plerique metu boni, non innocentia (плерикве мету бони нон иноценция) – повечето хора са добри от страх, не от добродетел.

poena potest demi, culpa perennis erit (пена потест демиду кулпа

перенис ерит) – наказанието може да се намали, а вината е вечна.

poeta nascitur, orator fit (поета насцитур, оратор фит) – поетът се ражда, ораторът се създава.

post calamitatem memoria alia est calamitas (пост каламитатем мемо-риа алия ест каламитас) – споменът за преживено нещастие е ново нещастие.

post factum (пост фактум) – след свършения факт, след случката.

post festum (пост фестум) – след празника, т. е. много късно.

post factum, nullum consilium (пост фактум нулум консилиум) – след извършено нещо, безполезно е да се разсъждава повече.

post scriptum (пост скриптум) – после писаното, п.п. приписано нещо към свършено и подписано писмо.

potius mori quam foedari (поциус мори квуам федари) – по-добре да умреш, отколкото да се опозориш.

praemissis praemittendis (премисис премитендис) – нещата, които са за предпоставки.

primo mihi (примо михи) – най-напред на мене си (девиз на егоистите).

primo occupanti (примо окупанти) – на първия завоевател. Формула, според която правото на първото завземане съставя, при липса на други обстоятелства, най-малко оспоримо право на собственост.

primum discere, dein docere (примум дисцере деин доцере) – първо се научи, след това учи.

primum vivere deinde philosophari (примум ви-вере деинде философари) – най-напред да мислим за живота, та после за философията. Подигравателни думи, отправяни в старо време към ония, които обичали да философствуват и да разискват, а не били способни да изкарват препитанието си.

primus inter pares (примус интер парес) – пръв между равните на себе си.

privatissime (приватисиме) – в най-тесен кръг.

pro aris et focis (про арис ет фоцис) – за олтарите на огницата. Употребява се когато искаме да подкрепим една справедлива война.

prodest, quicunque obesse non vult, quum potest (продест квикункве обесе нон вульт квуум потест) – принася полза, който не желае да вреди, когато може.

pro doma sua (про дома суа) – за дома си, т. е. за собствената си черга, за личния си интерес.

pro forma (про форма) – за форма, за лице, за очи (когато се говори

за нещо, което е направено – само за да се каже, че е направено).

pro memoria (про мемория) – за напомняне. – Израз, употребяван в дипломацията за писмените изложения на някои специални въпроси.

promissum cadit in debitum (промисум кадит ин дебитум) – всяко обещание е едно задължение (дълг).

pro patria (про патриа) – за отечеството.

pro rege saepe, pro patria semper (про реге сепе про патриа семпер) – често за краля, винаги за отечеството. (Девиз на френския държавник Колбер).

pudorem alienum qui eripit, perdit suum (пудорем алиенум кви ерипит пердит суум) – който лишава другото от срам, губи своя.

pulvis et umbra sumus (пулвис ет умбра сумус) – прах и сянка сме.

Q

quae desiit amicitia, ne cepit quidem (квуде дезиит амициция не цепит квидем) – приятелството, което е престанало, дори не е почвало.

quails artifex pereoo! (квалис артифекс перео) – загивам като голям артист! Това са последните думи, които Нерон изрекъл – преди да загине, за да изрази голямата загуба за човечеството със смъртта на един човек като него, който се сметал за голям артист на сцената и в цирка.

quails pater, talis filius (квалис патер талис филиус) – какъвто бащата, такъв и синът.

quails rex, talis grex (квалис рекс талис грекс) – какъвто царят, такова и стадото (от поданици).

quails vita, finis ita (квалис вита финис ита) – какъвто е животът, такъв е и краят.

quam miserum est mortem cupere, nec posse emore! (квам мизерум ест мортем купере нек посе емори) – какво нещастие, да искаш да умреш и да не можеш!

quam miserium est, ubi te capitant, qui defenderint! (квам мизериум ест уби те капитант кви дефендеринт) – какво нещастие, да бъдеш нападнат от тия, които са те защищавали.

quam saepe veniam, qui negaverat petit! (квам сепе вениам кви нагаверат петит) – колко често иска прошка тоя, който я е отказвал!

quam timidus is est, paupertatem qui temet! (квуам тимидус ис ест паупертатем кви тимет) – колко е страхлив тоя, който се бои от бедност!

quamvis acerbus, qui monet, nulli nocet (квуамвис ацербус кви монет нули ноцет) – колкото и досадни, съветите никому не вредят.

quantum satis (квуатум сатис) – колкото е достатъчно, колкото трябва.

quasi (квази) – уж, като че; почти.

quasi modo genitus (квази модо генитус) – по някакъв си начин роден; уж некак роден.

quem Deus vult perdere dementat (квудем деус вулт пердере дементат) – Бог отнима разума на онзи, когото иска да погуби.

quem Jupiter perdere vult, dementat prius (квудем Юпитер пердере вулт дементат приус) – когото Юпитер иска да погуби, по-напред му взема ума.

quid ipse sis, non quid habeatis interest (квудид ипсе сис нон квудид

хаберис интерес) – важи какъв си, не за какъв се сметаш сам.

qui aequo malis animo miscetur, est malus (кви еквуо малис анимо мисцetur ест малус) – който равнодушно гледа злото е лош.

quid leges sine moribus vanae proficiunt? (квид легес сине морибус ване профициунт) – каква полза от закони, когато няма добри нрави?

quid novi (квид нови) – какво ново има? Фамилиарно запитване между две близки лица, когато се срещнат.

qui accusare volunt, probationes habere debent (кви акузаре волунт пробационес хабере дебент) – тия, които обвиняват, трябва да имат доказателства.

quidquid agis, prudenter age, et respice finem (квидквид агис пруден-тер аге ет респице финем) – каквото вършиш, благоразумно го върши и мисли за края му.

quid tibi pecunia opus est, si ea uti non potes? (квид тиби пекуниа опус ест си еа ути нон потес) – каква нужда имаш от пари, щом не можеш да ги използваш.

quieta non movere (квиета нон мовере) – спокойните работи да не се смущават, т. е. неразумно е да се подигат наново утихналите спорове.

qui facilis credit, facilis quoque fallitur idem (кви фацилис кредит фа-цилис квоквуе фалитур идем) – който лесно вярва, лесно се лъже.

qui nescit dissimulare, nescit regnare (кви несцит дисимуларе несцит регнаре) – който не знае да прикрива, не може да царува. Любим израз на Людовик XI.

qui nescit pati, nescit dominari (кви несцит пети несцит доминари) – който не умее да търпи, не умее да управлява.

qui nimium probat, nihil probat (кви нимиум пробат нирил пробат) – който доказва твърде много, не доказва нищо.

qui potui, feci; faciant meliora potentes (кви потуи феци фациант мелиора потентес) – каквото можам, направих; нека правят по-добре ония, които могат.

qui pro quo (кви про кво) – кой за кого – погрешка или недоразуме-ние, което произхожда от взимане едно нещо (или лице) за друго.

qui semet accusat, crimine non indigent (кве семет акузат кримине нон индигет) – който себе си обвинява, винаги има за какво.

qui scribit, bis legit (кви скрибит бис легит) – който пише, два пъти чете, т. е. за да разбереш един текст – ако го препишеш, все едно, че си го прочел два пъти.

qui sibi modo vivit, merito aliis est mortuus (кви сибидо модо вивит ме-рито алиис ест мортуус) – който живее само за себе си, с право се счита

умрел за другите.

qui tacet consentire vedetur (кви тацет консентире ведетур) – който мълчи, значи е съгласен (одобрява). Максима от римското право.

qui ventum seminat, turbinem metet (кви вентум семинат турбинем метет) – който сее ветър, ще жъне буря.

qui usque tandem (кво ускуе тандем) – това са началните думи на първата реч, която Цицерон произнесъл срещу Катилина, когато последния се осмелил да се яви в сената, след като бил разкрит превратът, готвен от него срещу републиканското управление.

quod Deus conjunxit, homo non separet (квод деус конюнксит хомо нон сепарет) – каквото Бог съедини, човекът не може да раздели; известният принцип от Евангелието (I. Матей).

quod bonum felix faustum fortunatumque sit (квод бонум феликс фаустум fortunatumквие сит) – израз на благопожелание: нека това се увенчае с щастие и добър успех.

quod cibus aliis, aliis est atrum venenum (квод цибус алиис алиис ест атрум вененум) – това, което за едни е храна, за други е отрова.

quod erat demonstrandum (квод ерат демонстрандум) – това, което требваше да се докаже.

quo felicitas devertit, ibi pernoctat et invidia (кво фелицитас девертит иби перноктат ет инвидиа) – дето се подслони щастието, там нощува и завистта.

quod sors feret, feremus aequo animo (квод сорс ферет феремус еквуо анимо) – това, което ни донесе съдбата, нека го понесем със смирение (Теренций).

quod timeas, citius, quam quod speres, evenit (квод тимеас цициус квуам квод сперес евенит) – по-бърже се случва това, от което се боиш, отколкото това, на което се надеваш.

quod vult cupiditas cogitat, non quod decet (квод вулт купидитас когитат нон квод децет) – страстта мисли, каквото иска, не каквото е прилично.

quos ego (квуос его) – латински израз със смисъл: „Ще ви науча аз вас!“ Думи, които Виргилий поставя в устата на Нептун, когато се разсърдил на развилнелите се над морето ветрове; израз на гнев и на заплашване.

quot capita, tot sensus (квот капита, тот сенсус) – колкото глави, толкова мнения.

quousque tandem, Catilina, abutere patientia nostra (квуоускуе тандем Катилина абутере пациенциа ностра) – до кога, о Катилина, ще

злоупотребяваш с нашето търпение?

quum ames, non sapias, aut quum sapias, non ames (квуум амес нон сапиас аут квуум сапиас нон амес) – когато обичаме, не сме мъдри, а когато сме мъдри, не обичаме.

R

rapere est accipere, quod non possis reddere (рапере ест акципере квуод нон посис редере) – да получиш, което не можеш върна, значи да го потребиш.

rarum est felix idemque senex (рарум ест феликс идемквие сенекс) – рядко един и същ човек е и щастлив и стар.

rebus sic stantibus (ребус сик стантибус) – при това положение на нещата.

recta linea est brevissima, recta via tutissima (речта линее ест бревисима ректа виа тутисима) – правата линия е най-къса, правият път най-сигурен.

recte sapit, periculo qui alieno sapit (ректе сапит перикло кви алиено сапит) – истинска мъдрост добива, който се учи от чужда опасност.

recte valere et sapere duo vatae bona (ректе валере ет сапере дуо вите бона) – здравето и мъдростта са двете блага на живота.

reddere Caesari, quae sunt Caesaris et quae sunt Dei-Deo (реде Цезари квие сунт Цазарис ет квие сунт дей део) – отдай кесаревото Кесарю и божието Богу (Еванг. Мат. 22 21).

reddere suum cuique (редере суум куиквие) – отдай всекому своето.

repetitio est mater studiorum (репетицио ест матер студиорум) – повторението е майка на учението.

remedium est frustra contra fulmen quaerere (ремедиум ест фрустра контра фулмен кверере) – безполезно е да се търси средство против светкавица.

res iudicata pro veritate habetur (рее юдиката про веритате хабетур) – решението на съда трябва да се смята за истинско. (Аксиома на древното римско право в смисъл, че щом по едно дело се е произнесла последната съдебна инстанция, то не може да бъде наново разглеждано.

res non verba (рес нон верба) – дела, а не думи.

res nullius (рее нулиус) – вещ, която не принадлежи никому, т. е. безстопанствена.

requiscat in pace (реквискат ин паце) – нека почива в мир – мир на прахът му, лека му пръст!

restitutio in integrum (реституцио им интегрум) – възстановяване в целокупност, целокупно връщане в изправно състояние или положение.

rex esse nolim, ut esse crudelis velim (рекс есе холим ут есе круделис

велим) – не бих искал да бъда цар, ако би трябвало да бъда жесток.

ridendo dicere verum (ридендо дицере верум) – казвам истината некому под форма на шега.

ridentem dicere verum quid vetat? (ридентем дицере верум квид ветат) – какво забранява (на) смеещия се, да казва истината? (Хораций).

risus abundat in ore stultorum (ризус абундат ин оре стулторум) – смехът изобилствува върху устните на глупците.

ruborem amico excutere amicum est perdere (руберем амико екскутере амикум ест пердере) – да накараш приятел да се изчерви, значи да го загубиш.

rustica progenies semper villana fuit (рустика прогениес семпер вилиана фуит) – природата на селяните е била винаги просташка.

S

salus revolutiae supreme lex! – революцията осветява вечно.

saepe oculi et aures vulgi sunt testes mali (сепе окли ет аурес вулги сунт тестес мали) – често очите и ушите на тълпата са лоши свидетели.

salve (салве) – здравей! Здравейте!

salus populi suprema lex esto (салус попули супрема лекс есто) – благото на народа трябва да бъде висш закон.

sancta sanctorum (санкта санкторум) – свята святих.

sapiens nihil affirmat, quod non probet (сапиенс nihil афирмат квод нон пробет) – мъдрият нищо не потвърждава, изказва, преди да не го е изпитал.

sapienti sat (сапиенти сат) – на умния стига да се каже малко, за да разбере.

sapit nequicquam, qui sibi ipsi non sapit (сапит неквикуам кви сибипси нон сапит) – напразно е мъдър, който не е мъдър за себе си.

satius ignorare est rem, quam male discere (сациус игнораре ест рем квуам мале дисцере) – по-добре е да не знаеш нещо, отколкото да го знаеш слабо.

scribere scribendo, dicendo dicere disces (скрибере скрибенцо дицендо дицере дисцес) – писаното се научава чрез писане, а говоренето – чрез говорене.

scripta manent, verba volant (скрипта манент верба волант) – писаното остава, а думите отлитат; черно на бяло.

semper avarus eget (семпер аварус егет) – скъперникът винаги се нуждае.

senectus ipsa est morbus (сенектус ипса ест морбус) – старостта е от себе си една болест.

senem ante tempus fieri miserum est (сенем анте темпус фиери мизерум ест) – нещастие е да остарееш без време.

senex bis puer (сенекс бис пуер) – старецът е двама момчета (дете).

senex laudator temporis ecti (сенекс лаудатор темпорис екти) – старите хвалят миналото.

serum est cavendi tempus in mediis malis (серум ест кавенди темпус ин медиис малис) – късно е вече сред злото да се предпазваме.

sic! (сик) – така, така ли? – Употребява се иронично, за да се означае неверност на мисълта или неправилност на изражението.

sibi quisque peccat (сиби квискуе пекаат) – все кой греша за себе си.

servum pecus (сервум пекус) – добитък от роби. Възклик на Хораций към подражателите.

sic transit gloria mundi (сик транзит глория мунди) – тъй преминава световната слава! (Думи, отправени до главата на римокатолическата църква, при неговото възкачване на папския престол, за да му се припомни крехкостта на всека човешка власт).

sic volo, sic jubeo (сик воло сик юбео) – тъй искам, тъй заповедвам! Този латински израз понекога се придружава още с думите *sit pro ratione voluntas* = нека вместо разума бъде волята ми.

si fractis illabatur orbis, impavidum ferient ruine (си фрактис илабатур орбис импавидум фериент руине) – когато светът дори би се разпаднал на късове, то и тогава неговите развалини не биха смутили безстрашния човек.

silent leges inter arma (силент легес интер арма) – законите мълчат в сред оръжията, т. е. във време на война.

similia similibus curantur (симилия симилибус курантур) – подобните с подобни (средства) се лекуват – основно начало на медицинската наука.

similis simili gaudet (симилис симили гаудет) – подобният се радва на подобния.

simulans amicum inimicus inimicissimus (симуланс амикум инимикус инимицисимус) – най-голям враг е този, който се преструва на приятел.

sine Cerere et Bacco frigit Venus (сине Церере ет Бакхо фригит Венус) – без Церера и Бакхуса омръзва на Венера, т. е. без храна и вино любовта е мъртва.

sine ira et studio (сине ира ет студио) – без гнев и пристрастие. – Израз у Тацита (в неговите „Анали“); сам Тацит рядко е следвал това правило в съчиненията си.

sit tibi terra brevis (сит тиби тера бревис) – нека ти бъде лека пръст!

si vis pacem, para bellum (си вис пацем пара белум) – искаш ли мир, готви се за война.

sola fides sufficit? (сола фидес суфицит?) – достатъчно ли е само да вярваш?

sola nobilitas virtus (сола нобилитас вертус) – добродетелта е единичното благородство.

sol lucet omnibus (сол луцет омнибус) – слънцето грее за всички, т. е. всички имат право да се ползват от известни природни блага.

solamen miseris socios habuisse malorum (соламен мизерис социос хабуисе малорум) – за нещастниците е утеха да имат другари в нещастieto.

somel pro semper (сомел про семпер) – веднаж за винаги.

statu ante bellum (стату анте белум) – в положение, в което (е било) преди войната.

statu quo(ante) (стату кво(анте)) – в положение, в което по-преди е било.

stricto jure (стрикто юре) – в строго юридическа смисъл; точно според закона.

strictu sensu (стрикту сенсу) – в тясния смисъл на думата.

stultitia est insectari, quem omnes deligunt (стултиция ест инсектари квум омнес делигунт) – глупост е да хулиш тогова, когото всички почитат.

stultum imperare reliquis, qui nescit sibi (стултум импераре реликвус кви несцит сиви) – глупаво е да заповядва на другите, който не умее да заповядва на себе си.

suae quisque fortune faber est (сuae квискве фортуне фабер ест) – всеки е сам ковач на своето щастие.

sublata causa, tollitur effectus (сублата кауза толитур ефектус) – премахне ли се причината, ще изчезне и последицата.

sudore et sanguine (судоре ет сангвине) – с пот и кръв, т. е. с пот на челото.

sui generis (суи генерис) – своего рода, т. е. своеобразен, особен.

suis qui nescit parcere, inimicis favet (суис кви несцит парцере инимицис фавет) – който не умее да щади своите, помага на враговете си.

sume superbiam quaesitam meritis (суме съпербиам квезитам меритис) – заеми достойнството спечелено с това, което струваш (Хораций).

summum crede nefas animam praeferre pudori et propter vitam vivendi perdere causas (сумум креде нефас анимам префере пудори ет проптем витам вивинди пердере каузас) – трябва да се предпочита смъртта пред лъжесвидетелствуването и да не жертвуваме честта заради живота (Ювенал).

summum jus, summa injuria (сумум юс сума инюрия) – прекаленото правосъдие води към крайна несправедливост, т. е. много строгото прилагане на закона създава често пъти несправедливости.

sunt verba et voces (сунт верба ет воцес) – празни приказки (Хораций).

supremum vale (супремум вале) – последно сбогом (Думи

отправени, според поета Овидий, от Орфей към Евридика, когато я загубил за втори път).

sursum corda (сурсум корда) – горе сърцата! т. е. да отправим чувствата си към Бога!

superstitione tollenda non tolitur religio (суперстиционе толенда нон толитур религио) – с премахването на суеверието не се премахва вярата.

suspicio probo homini tacita iniuria est (суспицио пробо хомини тацита инюриа ест) – да подозираш честен човек, значи мълком да го обиждаш.

sustine et abstine (сустине ет абстине) – търпи и се въздържай! (максима на стоиците).

sutor, ne supra crepidam (сутор не супра крепидам) – обушарю, не отивай по горе от обущата! – Думи на художника Апел към един обушар, който след като разкритикувал обувките, нарисувани на една от Апеловите картини, поискал да критикува и цялата картина. Този израз се употребява за лица, които претендират да говорят като вещи познавачи за работи, които са извън тяхната компетентност.

suum cuique (суум куикве) – всекиму своето, т. е. отдай всекиму своето, което му се пада.

Т

tabula rasa (табула раза) – остъргана гладка плоча или дъсчица, на която още нищо не е написано или издълбано. Според английския мислител Джон Лок душата (съзнанието на всеко новородено дете е табула раза, т. е. че в детската душа нищо не е вродено и че тя се образува от-после, чрез сетивата.

tacendo non incurritur periculum (тацендо нон инкуритур перикулам) – който мълчи, не се излага на опасност.

tacere nescit idem, qui nescit loqui (тацере несцит идем кви несцит локви) – не умее да мълчи, който не умее да говори.

taciturnitas stulto homini pro sapientia est (тацитурнитас стулто хомине про сапиенция ест) – мълчанието на глупавия човек заменя мъдростта.

tamen est laudanda voluntas (тамен ест лауданта волунтас) – свободата е по-достойна от похвалата.

tanti nomini nullum par elogium (танти номини нулум пар елогиум) – много звани, малко призвани.

tantum scimus, quantum memoria tenemus (тантум сцимус квантум мемория тенемус) – толкова знаем, колкото помним.

tarde venientibus ossa (тарде вениентибус оса) – на закъснелите (за ядене) – само кокалите.

tempora mutantur (темпора мутантур) – времената се менят.

tempora mutantur et nos mutamur in illis (темпора мутантур ет нос мутамур ин илис) – времената се менят и ние се меним заедно с тях.

tempus omnia revelat (темпус омниа ревелат) – времето всичко открива.

terra incognita (тера инкогнита) – непознатата земя (Употребява се, когато се говори за нещо съвсем неизвестно).

tertius gaudet (терциус гаудет) – третият се радва, когато двама се карат, третият печели.

testimonium paupertatis animi (тестимониум паупертатис аними) – свидетелство за бедност на духа, т. е. доказателство за невежество, за простотия.

testis unus, testis nullus (тестис унус тестис нулус) – един свидетел не е никакъв свидетел.

timeo danaos et dona ferentis (тимео данаос ет дона ферентис) – боя

се от данайците (гърците) дори когато поднасят дарове. Думите, които Виргилий поставя в устата на Лаокоон, който разубеждавал троянците да не вкарват в града си дървения кон, оставен от гърците на брега, в чиято вътрешност били скрити отбор въоръжени бойци.

timeo hominem unius libri (тимо хоминем униус либри) – боя се от човека на едната книга.

timidus vocat se cautum, parcum sordidus (тимидус вокат се каутум паркум сордидус) – страхливецът нарича себе си предпазлив, скъперникът – пестелив.

tot capita, tot sensus (тот капита тот сенсус) – колкото глави, толкова и мнения.

tres faciunt collegium (трес фациунт колегиум) – трима души вече съставляват дружество.

turpis iactura est, quae fit negligentia (турпис яктура ест кве фит неглигенция) – позорна е загубата, причинена от небрежност.

U

ubi bene, ibi patria (уби бене иби патриа) – дето (ти е) добре, там (ти е) отечеството.

ubi coepit pauper divitem imitari, perit (уби кепит паупер дивитем имитари перит) – когато бедният почне да подражава на богатия, загива.

ubi concordia, ibi victoria (уби конкордиа иби виктория) – дето има сговор, там има и победа.

ubi libertas cecidit, audet nemo loqui (уби либертас цецидит аудет немо локви) – когато загине свободата, никой не смее да говори.

ubi maxime gaudebis, metues maxime (уби максиме гаудебис метуес максиме) – за да се поправят мнозина, един трябва да пострада.

ultima ratio regum (ултима рацио регум) – последно, крайно средство на царете. Девиз, който, по заповед на Людвик XIV, бил гравирани върху оръдията на френската армия.

ultima petita (ултима петита) – отвъд исканото. (Употребява се за съдебни решения, които постановяват за неща, с каквито не е бил сезиран съдът).

ultra posse nemo obligatur (ултра посе немо облигатур) – оттатък моженето (пряко силата си) никое не се задължава, сиреч от никого не може да се иска невъзможното.

una salus victis, nullam sperare salutem (уна салус вicktис нулам спепаре салутем) – победените имат само един изход за спасение, да не очакват никакво спасение, сиреч да не воюват до смърт (Виргилий).

unguibus et rostro (унгвиубус ет росто) – с ноктите и с кълвуна, т. е. с все сила.

urbi et orbi (урби ет орби) – в града (Рим) и по света. Папско благословение, за да се означаи, че то се разпростира над цялата вселена. Употребява се често в смисъл: на всякъде, на всеушлишание.

usque ad finem (усквие ад финем) – до край (употребява се за да се изтъкне упоритост при преследване на една цел).

usus tyrannus (узус тиранус) – навикът (обичаят) е тиранин.

uti, non abuti (ути нон абути) – ползуйвай се, без да злоупотребяваш.

ut plures corrigantur, rite unus perit (ут плурес коригантур рите унус перит) – за да се поправят мнозина, един трябва да пострада.

ut supra (ут супра) – както по-горе (при цитати).

V

vade retro satana! (ваде ретро сатана) – махни се от мене, Сатано! (думи на Христа). Този израз се употребява за отблъскване на човек със съблазнителни предложения.

vae soli (ве соли) – горко на самотния!

vae victis (ве виктис) – горко на победените!

valet anchora artus (валет анкхора артус) – добродетелта служи като котва.

vanitas vanitatum et omnia vanitas (венитас ванитатум ет омниа вани-тас) – суета на суетите и всичко е суета; превод на Соломоновите думи в началото на кн. „Еклисиаст“.

varium et mutabile semper foemina (вариум ет мутабиле семпер фе-мина) – жената е винаги изменна и променлива.

vel capillus habet umbram suam (вел капилус хабет умбрам суам) – дори и косъмът има сенка.

velle et molle (веле ет моле) – щеш-нешеш.

vel taceas, vel meliora dic silento (вел тацеас вел мелиора дик силен-цио) – или мълчи, или думите ти да са по-хубави от мълчанието.

veni, vidi, vici (вени, види, вици) – дойдох, видях, победих. Знамени-ти думи, с които Юлий Цезар съобщил на римския сенат за бързината, с която спечелил победата при Зала над понтийския цар Фарнак. – Обра-зец на лаконизъм.

verba volant, scripta manent (верба волант скрипта манент) – думите летят, писаното остава.

veritas odium parit (веритас одиум парит) – истината възбужда ненавист.

veritatis simplex oratio est (веритатис симплекс орацио ест) – езикът на истината е прост.

verum cur non audimus? quia non dicimus (верум кур нон аудимус? квуиа нон децимус) – защо не чуваме истината? Защото не я говорим.

verum ipsum factum (верум ипсум фактум) – фактът е критериума на истината.

verus amor nullum novit habere modum (верус амор нулум нови хабе-ре модум) – истинската любов не познава граници (Пропеций).

vestigia terrent! (вестигиа терент) – следите (от кръвта) ме плашат! (Хораций).

veto (вето) – забранявам. Право на вето: право на някого да каже забранявам, та с това да спре изпълнението на решение.

vice-versa (вице-верса) – обратно, взаимно.

vi et armis (ви ет армис) – със сила и оръжие, т. е. с все сила.

videant consules (видеант консулес) – внимание, консули!

video meliora proboque, deteriora sequor (видео мелиора пробоквуе детериора секвуор) – виждам доброто, а злото върша (Овидий).

vinci qui se vincit (винци кви се винцит) – побеждава този, който най-напред себе си надвива.

viribus unitis (вирибус унитис) – с общи усилия.

virtute duce, comite fortuna (виртуте дуче комите фортуна) – мисъл на Цицерон: добродетелта да ти бъде водач, а щастието – другар.

virtuti melius, quam fortunae creditur (виртути мелиус квуам фортуне кредитур) – на добродетелта вярваме по-лесно, отколкото на щастието.

virtuti omni impedimento falsus est pudor (виртути омни импедименто фалсус ест пудор) – лъжливият срам е пречка за всеки добродетел.

vis vitalis (вис виталис) – жизнена сила.

vita brevis, ars longa est (вита бревис арс лонга ест) – животът (е) къс, изкуството (науката) дълго.

vita otiose regnum est et curae minus (вита оциоза регнум ест ет курие минус) – спокоен и безгрижен живот е царство.

virum bonum natura, non ordo facit (вирум бонум натура нон ордо фацит) – природата, не положението, прави човека добър.

vitam impendere vero! (вита импендере веро) – да посветиш живота си на истината! (Думи на Ювенал, които Русо е взел за мото).

vitandae causa invidiae vela opulentiam (витанде кауза инвидие вела опуленциам) – за да отбегнеш завистта, крий богатството си.

vivere militare est (вивере милитаре ест) – животът е борба.

vivere si recte nescis, decede peritis (вивере си ректе нессис децеде перитис) – ако не познаваш изкуството да живееш, то отнеси се до тоя, който е опитен в живота (Хораций).

vox clamantis in deserto (вокс кламанитис ин дезерто) – глас въпиющи в пустиня! (Думи на Ив. Кръстителя, когато евреите го попитали, кой е?)

vox populi, vox Dei (вокс попули, вокс дей) – глас народен, глас Божи.

vulnerant omnes, ultima necat (вулнерант омнес ултима некат) – всички нараняват (за часове), последния убива (стара поговорка, която често се среща като надпис над католическите черковни часовници).

valtu, an natura sapiens sis, multum interest (вълту ан натура сапиенс сис мултум интерес) – много важи, дали си мъдър само наглед или в действителност.

vultus est index animi (вълтус ест индекс аними) – лицето изразява душата.

КРАЙ

© 1945 Жорж Нурижан

Източник: <http://bezmonitor.com>

OCR: Buse4kata

София – 1945 г., печатница „Мусала“ – София, ул. Три уши, 15

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1957>]